

Arquitectura

EL RENAIXEMENT A LES ESGLÉSIES DEL CAMP

JORDI J. ROMERA
Arquitecte

Crònica

L'exposició 'El temps retorna' reivindica la importància de l'arquitectura del Renaixement al nostre territori

El Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, l'Escola d'Arquitectura de Reus de la URV i l'Arquebisbat de Tarragona han unificat esforços per produir una exposició que posi en valor i faci popular i reconeixible la importància de l'arquitectura del Renaixement al nostre territori.

L'exposició 'El temps retorna' és una mostra de plànols d'arquitectura religiosa i civil que fa servir una mateixa escala, mateixos criteris gràfics i fotografies per poder comparar i fer reconeixibles els elements i proporcions de l'arquitectura del Renaixement importada des d'Itàlia a través dels tractats que expandí la impremta i que arribà molt tard al nostre territori (últim terç del s. XVI) respecte als primers exemples del Quattrocento (s. XV) en la península Itàlica.

Feia més d'un segle que la modernitat s'obria camí a través de l'Humanisme amb un important canvi de model econòmic, de pensament i, per lògica, artístic. A Espanya arriba amb retard amb un feudalisme perllongat, amb un estil gòtic, conegut i reconegut pels mestres d'obres, que s'allarga fins a finals del s. XVI i que quasi connecta amb el temps amb l'arquitectura barroca deixant no massa exemples d'arquitectura del Renaixement.

A Espanya són exemples excepcionals del Renaixement, però alhora escassos, els conjunts d'Úbeda i Baeza en Jaén, o el magnífic Palau de Carles V de Pedro Machuca (1526), o l'arquitectura de Juan de Herrera amb obres com el Monestir de «Sant Lorenzo del Escorial» (1563-1584) o la Llotja de Sevilla, actual *Archivo de Indias* (1584-1598). Està clar que l'arquitectura renaixentista no va tenir l'èxit del gòtic o del barroc.

Localment podem entendre aquesta convivència d'estils en la Prioral de Sant Pere de Reus, d'estil gòtic, que s'acabà l'últim terç del s. XVI mentre que els arquebisbes Antonio Agustín i posteriorment Joan Terés autoritzaven i promovien la construcció en aquest període d'esglésies

Fotografia de l'interior de l'església de Sant Jaume de Riudoms. FOTO: CEDIDA

«L'ARQUITECTURA ESTÀ PLENA D'EXEMPLES QUE DEMOSTRA QUE ELS CANVIS NO SÓN LINEALS»

JORDI J. ROMERA

com la d'Ulldemolins, de la mà del tracista Mn. Jaume Amigó, Sant Andreu de la Selva del Camp de la mà del mestre d'obres Pere Blai i l'església de Sant Jaume Riudoms entre d'altres d'estil renaixentista.

El mestratge en construcció i en l'arquitectura, en aquesta època, no es deriva d'un coneixement acadèmic sinó d'una tradició que es transmet de mestre a aprenent. En aquest cas es tracta d'un fet excepcional, d'un canvi. És la impremta, el llibre i la seva difusió, que amb la reproducció dels tractats Renaixentistes (Serlio, Vitruvi, Alberti, Vignola) procedents d'impremtes europees, donen a conèixer la forma i proporcions precises d'una manera de fer arquitectura.

Mn. Jaume Amigó si bé va estar a Roma i va poder veure l'arquitectura que s'hi feia, no va tenir l'experiència de bastir amb mestres italians els models d'aquest estil. De fet no consta que, el gran mestre català, Pere Blai, que entre altres obres va fer la gran reforma

del Palau de la Generalitat, viatgés a Roma, a Milà, a Florència o a qualsevol altre paisatge important del renaixement.

Aquesta manca d'experiència fa que la introducció del llenguatge clàssic del Renaixement sigui una aventura en la qual sovint, sobretot en les grans estructures de les esglésies, apareguessin importants dubtes constructius i paranyes estilístics. De fet la incorporació del llenguatge renaixentista a tipologies constructives ja conegudes genera dubtes en la seva resolució.

L'església de Sant Jaume de Riudoms incorpora el llenguatge clàssic del renaixement en la seqüència d'arcs i pòrtics coronats per una magnífica cornisa i en gran part de la definició de la seva planta, però acaba la nau amb un absis de 3 cares semblant a les de naus gòtiques catalanes i acaba les voltes amb volta nervada de creueria a la manera de les naus gòtiques.

Un fet semblant passa a l'església de Nostra Senyora de

l'Assumpció a Alcover, enorme de dimensions i que en aquest cas la cornisa que separa l'ordre clàssic de la volta és molt més tímida, remitent-nos un altre cop al gòtic fins al punt de poder parlar-ne d'església tardogòtica amb llenguatge renaixentista.

Alberti hauria fet servir una volta de canó seqüenciada amb arcs. En aquests casos no es refien de la important llum a cobrir i consideren prudent recórrer a un sistema constructiu conegut i experimentat. Malgrat això van patir importants problemes per solucionar l'estabilitat i geometria de l'absis.

Altres obres

És un fet molt habitual en l'època trobar la incorporació d'elements aïllats renaixentistes directament copiats dels tractats en edificis d'herència gòtica o popular, que apareixen a manera de moda o d'exercici d'estil però que s'allunyen d'un coneixement culte de l'estil.

En altres obres importants, com la de Sant Jaume d'Ulldemolins, de mans del culte tracista Mn. Jaume Amigó, a on la proposta de nova església arribà molt lluny, amb una façana totalment acabada, amb voltes de canó i un absis rectangular va conformar un exemple reeixit però amb patologies constructives notables, algunes derivades del mateix disseny. En aquesta mateixa línia a Sant Andreu de la Selva la proposta de Pere Blai es va refinar potser amb el millor exemple de bona arquitectura renaixentista del nostre entorn amb la pega que la façana no es va dur a terme.

L'arquitectura està plena d'exemples que demostra que els canvis no són lineals. La modernitat, el classicisme, el canvi de paradigma que implica aparcar el gòtic medieval no es fa sense dificultats i molt tard. En les obres importants es barregen la falta de coneixement, les pors tècniques amb els prejudicis de la propietat. Ara bé, com una pulsio imparabile d'avantguarda sempre hi ha pioners que gosen provar coses noves.